

INFO XARXES 31

"Una experiència
de treball en
xarxa"

HORTA-
GUINARDÓ

Ajuntament de
Barcelona

Generalitat
de Catalunya

Diputació
Barcelona

#DibaOberta

NÚM. 31 ■ ■ BUTLLETÍ DIGITAL DEL PROGRAMA INTERXARXES ■ ■ octubre 2017
Dte. d'Horta-Guinardó ■ Ajuntament de Barcelona ■ Generalitat de Catalunya ■ Diputació de Barcelona

SUMARI

EDITORIAL	2
NOTÍCIES.....	4
MATERIALS.....	26
EL TREBALL AMB MARES I PARES	33
ALTRES ACTIVITATS D'INTERXARXES	35
PROPERES CITES 2017/18	37

El segle XXI i les seves infàncies

Quins son els nens i les nenes d'aquest segle XXI en els que centrem la nostra intervenció com a professionals d'atenció a la infància? Quina és la nostra posició davant ells i elles i quins son els efectes que produïm amb el nostre treball?

La primera pregunta ens va portar a pensar que ens calia parar-nos a pensar en els infants, i també com els pares/mares enfronten l'educació, l'acompanyament dels fills i les seves dificultats en aquesta etapa. Un temps de reflexió per enquadrar-lo en el moment històric i context social i també un anàlisi de com veuen ells/elles el mon.

Un mon amb conceptes que canvien amb molt facilitat, amb major grau d'incertesa i en el que la transmissió de coneixements pren diverses formes. Els conceptes no son tant clars i la mirada que retornem als nens i nenes pot reflectir aquest mon més incert, ambigu, plàstic. És en aquest l'espai on els infants han d'aprendre a moure's, entre exigència i sobreprotecció, i els pares/mares han d'exercir el control malgrat coartar la seva autonomia.

Per tant, hem començat en les plenàries d'aquest any reflexionant prèviament sobre les realitats, malestars i demandes de la infància per després buscar respostes adequades a aquest "nou" nen/a que avui se'ns presenta.

Dels debats sorgits en els tallers dels diferents camps presents en el treball de Interxarxes: educació, salut mental i serveis socials, han sorgit les primeres reflexions. La primera es la pressa i demanda en posar una "etiqueta" davant uns símptomes que poden haver desorganitzat la família, situant al professional amb escàs espai per poder elaborar la complexitat del cas. La segona va ser la importància del procés com acompanyament que permeti tractar la singularitat de cadascun i contribuir en la construcció d'una identitat pròpia.

D'altra banda, observem en la nostra pràctica dels casos Interxarxes com l'escola és viscuda com un lloc segur pel nen/a, capaç de contenir i organitzar. La interacció família-escola es fa necessària per plantejar altres formes de comunicació i diferents espais que permetin avançar en el concepte de formació de subjecte inscrit a la societat.

De vegades els nens/es no compten amb un adult referent disponible, algú que els guiï en la interpretació d'allò que els envolta. Observem la manca d'escolta, de conversa i també la pèrdua de confiança de pares, mares i altres educadors en la pròpia capacitat per educar. Sense oblidar atribuir als infants una posició que a la vegada els limiti i organitzi.

Hem presentat experiències de col·laboració de diferents contextos del nen (família-escola-lleure-espais educatius) que donen resposta a les situacions complexes que abordem en el treball en xarxa, mirant d'aportar una nova mirada integradora sobre el seu entorn.

Com planteja Violeta Nuñez, el vincle educatiu seria com una plataforma cap a allò nou, l'avenir, que subjecta i al mateix temps permet que cadascú faci la seva pròpia recerca. L'interès del subjecte apareix com un enigma i de vegades aquest pren la forma d'una dificultat.

D'aquí el nostre compromís com a professionals, implicats en el treball col·laboratiu, en indagar en l'enigma que se'ns presenta en la complexitat dels casos i en el recolzament en la construcció d'identitat del infant, respectant les particularitats i recollint allò de nou que ens porta cadascú.

Fina Borràs. Coordinadora del programa Interxarxes

NOTÍCIES

Reunió anual del Consell Assessor

La reunió anual del Consell Assessor del programa Interxarxes es va celebrar el dimarts 29 de novembre de 2016 des de les 11,30h a les 13h a la sala Lluís Companys de la seu del Districte Horta Guinardó.

Van assistir: **Eduard Vicente**, gerent del Districte, **Pilar Causapie** directora de Serveis a les Persones del districte Horta Guinardó, **Anna Palau**, gerent del Institut Municipal de Serveis Socials, **Ros Martínez**, directora territorial de Serveis Socials d'Horta-Guinardó, **Rosa Ma. Serrasolses**, responsable del sector sanitari del districte d'Horta-Guinardó. Consorci Sanitari de Barcelona. Ajuntament de Barcelona i Generalitat de Catalunya, **M. Àngels Betriu Cabeceran**, responsable CDIAPs, Departament de Benestar Social i Família., **Yolanda Moragues** i **Francesc Reverter**, Àrea de Benestar Social. Secció d'infància i família de la Diputació de Barcelona; **Fina Borràs**, coordinadora del programa Interxarxes, **Artur Acevedo**, tècnic d'infància i Comitè Tècnic d' Interxarxes i **Lidia Ramírez**, adjunta a la coordinació del programa Interxarxes.

Es van excusar: **Mercedes Vidal**, regidora d'Horta Guinardó i presidenta el Consell Assessor i **Cristina Molina**, directora Pla de Salut Mental i Addiccions.

Després de la salutació del gerent i de la presentació dels assistents, Fina Borràs, nova coordinadora del programa Interxarxes, va recordar les característiques principals del programa Interxarxes i va detallar la memòria de les activitats que s'han portat a terme des de novembre de 2015 a novembre de 2016. Va destacar dues novetats: la continuïtat de Ramon Almirall com membre del CT realitzant tasques de suport i difusió, i el nou model de formació que hem implementat aquest any. Aquest nou model de formació ha consistit en prendre un tema, en aquesta ocasió el tema de la violència i treballar-lo durant tot el curs, primer a les dues plenàries i finalment, al XI Fòrum Interxarxes-Diputació de Barcelona.

Fina Borràs també va presentar el perfil dels casos atesos des del programa destacant 5 variables: número de menors, tipus de família, problemàtiques detectades, perfil dels professionals que intervenen i el barris als que pertanyen el casos. Va assenyalar igualment l'augment progressiu dels professionals que participen tant respecte l'atenció de casos com dels espais de formació.

A continuació Lidia Ramírez, adjunta a la coordinació del programa Interxarxes, va explicar les activitats que s'han fet dirigides a mares i pares que han estat impartides en els Casals Infants Guinardó i Taxonera, i les previsions de cara al proper any.

Després d'aquesta presentació de les activitats realitzades. Fina Borràs va plantejar la necessitat d'augmentar el pressupost ja que hi ha algunes necessitats bàsiques com són en primer lloc l'actualització de la web, l'augment dels recursos de coordinació i suport administratiu (documentació, xarxes socials i web).

Els diferents participants del Consell Assessor van pronunciar-se respecte aquest tema del pressupost. Eduard Vicente proposa revisar les partides que ha aportat el Districte fins ara i Pilar Causapié es va comprometre a aportar els diners necessaris per la renovació de la web; Anna Palau, la seva disponibilitat per augmentar el pressupost considerant que un percentatge alt dels professionals que participen en el programa són de Serveis Socials i de l'EAIA; Rosa Mª Serrasolses, va assegurar la continuïtat de la coordinació del programa per part de Fina Borràs i la Diputació de Barcelona, assegura igualment el manteniment del seu pressupost anunciant que demanarà un document de l'experiència que permeti compartir el coneixement.

Respecte de les previsions pel any següent, vam anunciar que al 2017 treballarem sobre la infància en el segle XXI i pel 2018 tractarem el tema de l'adolescència com a sortida de la infància.

El tema rep una bona acollida per part dels membres del Consell Assessor a la vegada que indiquen i recolzen la presència d' Interxarxes a les xarxes socials.

Plenària 31 de març 2017

La infància al segle XXI: realitats, malestars i demandes

“La Humanidad debe darle a los niños lo mejor de sí misma“

Declaració de Ginebra, 1924

Aquest curs hem continuat l'estil de formació que van iniciar l'any passat prenent un tema que anem treballant al llarg del curs i fent participar directament als professionals dels districtes.

El tema que ens va convocar ens va permetre interrogar-nos sobre la infància actual i especialment, sobre quins són els efectes que la nostra intervenció té sobre ells nens i les nenes.

La pregunta què és un nen? no té una resposta ni fàcil, ni òbvia, ni evident. Per això hem pensat començar aquesta reflexió prenent algunes referències d'autors que abans de nosaltres es van fer també aquesta pregunta. Hanna Arendt, per exemple, qui va escriure en 1960 un interessantíssim article titulat “La crisis de la educación”, responia dient que cada nen que neix porta amb si un projecte inèdit per canviar el món.

Si dipositem en els nens l'esperança que puguin canviar el món hem de seguir preguntant-nos: què estem fent amb la infància?

El fracàs escolar en el camp educatiu, la infància etiquetada en el camp de la salut mental, la infància abandonada en el camp social, mostren els símptomes dels quals, com a adults i professionals, hem de fer-nos càrrec.

Com es presenten els nens que rebem?, de quina manera interpreten el món al que arriben? quins malestars els afligeixen, com els responem?

En aquesta ocasió van comptar amb **Marta Fitè**, directora territorial dels Serveis Socials del Districte Sarrià-Sant Gervasi i amb **Enric Berenguer**, psicoanalista, supervisor d'equips de Serveis Socials i EAIAs.

Ressenya

La sessió Plenària va ser inaugurada per la Fina Borràs, coordinadora del programa qui va posar de manifest com la elecció del tema de formació per aquest curs havia estat proposta al Comitè Tècnic del programa Interxarxes on vam debatre com la incertesa del món actual empeny als nens i nenes a buscar les seves solucions amb molt més solitud de la que creiem.

Els invitats, **Marta Fité** i **Enric Berenguer** vam respondre, des de les seves experiències, a les preguntes que els vam proposar.

Marta Fité, directora territorial dels Serveis Socials del Districte Sarrià-Sant Gervasi va exposar algunes dades en relació a la infància atesa als serveis socials de l'Ajuntament de Barcelona. Hi ha 241.000 nens i nenes a Barcelona, 8600 dels quals són atesos als serveis socials i 3630 als Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència. Això suposa un percentatge del 4,9% dels infants de la ciutat (0 a 18 anys) atesos als Serveis socials.

Va senyalar com des del darrer decret d'Infància, s'han produït canvis importants en el perfil de les famílies que fan demanda a Serveis Socials ja que ha augmentat el nombre de famílies que entren per Fiscalia havent d'atendre casos que presenten riscos lleus, moderats i algun de greu. Moltes d'aquestes famílies tenen un coneixement nul del que és Serveis Socials ja que no es tracta de famílies amb una manca de recursos econòmics. Per això han pogut constatar un ventall de famílies molt més heterogeni, on a més

de pares amb un atur cronificat i/o amb consum de tòxics, també veuen pares molt absents, amb una manca important d'autoritat, que no estableixen límits als seus fills, que no disposen de temps per compartir amb els fills quedant aquest molts sols i molt exposats tant al consum de tòxics com a l'abús de les xarxes socials. Podem concloure que les problemàtiques actuals que troben en les criatures, marcades per les dificultats dels pares, es donen en qualsevol estrat social.

La feina que es fa des dels Serveis Socials contempla tant els factors de risc com els de protecció preguntant-se quins són els recursos dels que disposen els pares per protegir als seus fills. La resposta que ofereixen la orienten en tres direccions: potenciar els factors de protecció tant des dels pares com des dels infants mateixos; potenciar una forma de treball en xarxa entre els professionals que doni una orientació consensuada i potenciar el compromís del propi subjecte amb tot el procés de canvi.

Paraules claus: *factors de protecció, treball en xarxa, participació*

Enric Berenguer, psicoanalista, supervisor d'equips de Serveis Socials i EAIAs. Des de la visió que li dóna treballar com a supervisor en serveis diversos on veu diferents etapes vitals, destaca que cal poder avaluar els resultats del què estem fent al llarg dels anys. És important diferenciar les identifications dels nens amb identificar als nens. Tenim una tendència a la estandardització. Cada vegada hi ha més incertesa i a la incertesa responem intentant controlar totes les variables.

Abans la infància estava més aïllada de la realitat adulta. Era per jugar. Ara està colonitzada per la preocupació dels adults ja des de què neixen sobre, per exemple, a quina escola anirà. Això porta com a conseqüència que l'infant està "hipervaluat" amb uns ítems de les expectatives dels adults que anomenen allò normal i allò patològic. Això genera que s'identifiqui l'infant al seu símptoma la qual cosa és molt nociu ja que comporta que els diagnòstics es converteixin en etiquetes.

Hi ha una gran competitivitat per aconseguir una “felicitat” estandarditzada, comportaments evolutius normals esdevenen patològics i el nen es diagnosticat i tractat com a posseïdor d’un trastorn a partir de llavors. El diagnòstic esdevé un destí. “És autista i farà...”. No ho sabem, qui és el subjecte que hi ha sota una etiqueta diagnòstica però podem pensar que el que fa ho fa perquè l’estem condicionant.

També està el fet de que els pares, producte de la seva preocupació, necessiten i busquen una resposta i ràpida i sovint venen ja amb un diagnòstic que comporta un aïllament del nen respecte els referents familiars.

Cóm treballar junts els professionals per tenir en compte que la infància és un temps d’incertesa, és un futur obert. Que si hi ha expectatives d’empitjorament també les hi ha de millora. Cóm fer-nos càrrec de que no sabem com pot evolucionar l’infant si rep un diagnòstic, diagnòstic que hauria d’estar pensat més com una eina dels professionals i no tant com un pronòstic estandarditzat. Cóm entendre-ho com a moment vital, no com un destí i només medicar. No podem fragmentar les persones.

El treball en xarxa reconeix la importància de construir un saber sobre el cas i qüestionar els falsos sabers que generen expectatives definitives. Partir del nostre ‘no saber’ ens permetrà atendre cada cas com si fos el primer per poder escoltar qualsevol detall.

Finalitzada la xerrada, es va generar un debat, molt interessant encetat per en Ramon Almirall qui va plantejar la pregunta de si en parlar de sobreprotecció a la infància, en realitat no els estem deixant mols sols i desprotegits.

Realitzada per Núria González Pratdesaba

Tallers simultanis

Aquests tallers van estar pensats amb l'objectiu de reflexionar sobre la realitat dels nens i les nenes des de la perspectiva dels professionals que els atenen al Districte Horta Guinardó

Els tres tallers havien estat precedits per tres grups de discussió entre professionals del districte. Aquesta reflexió prèvia va permetre portar preguntes i fer més ric el debat de la plenària

L'educació avui: l'era de la modernitat líquida

Coordinada per l' EAP Horta-Guinardó: Teresa Abril , Yolanda Feligueras i Nati Ruiz

Previ al taller que es va dur a terme en el marc de la Plenària d'Interxarxes de 31 de març vàrem fer una trobada de reflexió amb diferents professionals de l'educació del nostre districte. La representació del col·lectiu va estar assegurada amb la presència de l'escola de primària i secundària (pública i concertada), l'escola bressol i l'escola d'Educació Especial (Escola Coves d'en Cimany, EB Marina, Escola Els Pins, Escola Guinardó, CEE Mare de Déu Montserrat). Agraïm des d'aquestes línies la seva col·laboració i participació. La conversa i les reflexions que es van dur a terme en relació als Infants d'avui i els reptes de l'educació actual, ens varen suggerir el títol del taller i la seva presentació.

En una societat canviant, en la que les figures parentals poden estar sobrepassades per preocupacions laborals. On la tecnologia s'ha apoderat del coneixement. La immediatesa impera. On els infants tenen al seu abast diverses fonts d'informació amb multitasques i activitats i tothom està sota "la síndrome de la impaciència". Ens preguntem quins infants ens trobem a l'escola? Quines són les seves necessitats? Quin paper té el coneixement en aquest escenari? Quin rol i paper té l'escola? I els docents? Quines pràctiques educatives són les més adequades? I les figures parentals, quin paper juguen en la criança? Què esperen i demanen als centres educatius?

L'escola com agent social és sensible a les condicions de vida i els/les professionals de l'educació es troben freqüentment en situacions d'incertesa, on el seu paper de transmissió del saber és posat en qüestió, en gran part per la facilitat d'accés a la informació que tenen els infants i les famílies gràcies a la tecnologia.

La tecnologia posa a l'abast de tothom molta informació que sovint no és contrastada. A vegades situacions que es produeixen a l'escola arriben a les famílies abans que els infants puguin explicar-les als pares o bé tenir oportunitat d'interactuar i solucionar-les a l'escola. Es troben a faltar converses familiars. Joc compartit i parla. S'observen més nens i nenes amb poca capacitat d'atenció i escolta. El seu voltant és més visual i immediat. Les condicions laborals també afecten, s'observa que en alguns casos el referent emocional han passat a ser els educadors, els cangurs i no pas els pares i mares. La funció parental, en molts casos, es situa entre la sobreprotecció i l'exigència no adequada a l'edat. Cada vegada més, a l'escola, ens trobem amb nens i nenes als quals no se'ls permet equivocar-se. El perfeccionisme i competició estan en la base de l'educació de moltes famílies. Cada vegada més ens trobem infants que no assumeixen responsabilitats, se'ls donen rols o de més petits o de més grans i sovint es troben sols. Pels mestres totes aquestes condicions de vida es tradueixen en infants amb poca tolerància a la frustració, amb inquietud interna, tancament i dificultats de relació amb adults i companys.

Molts infants volen anar a l'escola perquè és el lloc que conté i dona seguretat. No obstant, també han augmentat les contradiccions entre el que es demana als nens a l'escola i el que fan les famílies. És necessari fer, en alguns casos, mediacions entre pares i mestres. Els docents es senten exposats i les famílies qüestionades.

Els centres educatius són conscients que han de canviar, sortir de la zona de confort. De fet, hi ha noves propostes i actuacions per part dels centres que pretenen donar resposta a la pregunta:

“Quines oportunitats ens ofereix aquestes noves condicions de vida?”

El repte de l'educació obliga a comunicar-nos d'una altra manera. L'escolta i la construcció conjunta a través del diàleg, de la interacció es fa necessària. Tant en relació als infants com en relació a les seves famílies. Iniciatives que apropen la família a l'escola, que la fan participar en grups interactius, en grups de mares i pares...Els docents precisen d'espais de reflexió que permetin crear confiança i els infants persones de referència, sentir-se part de tot i no només de l'aula. I en tot això la tecnologia s'ha de mirar com una eina per facilitar la comunicació, el joc... i per compartir espais entre infants, famílies i docents.

Ressenya realitzada per Nati Ruiz

Infància etiquetada

Coordinada per CSMIJ Horta Guinardó-CDIAP AGALMA: Marta Dot, Montse Gavaldà, Fina Borràs i Miguel Angel Sandonís

Montse Gavaldà exposa que al CDIAP es fa atenció a infants de 0-6a, i fa palesa que el diagnòstic s'ha de fer el més aviat possible. Les famílies venen explicant símptomes que es manifesten bàsicament dins d'aquest entorn primari, per tant s'ha d'explorar al nen i a la família, a tots dos.

Actualment les consultes es centren majoritàriament en trastorns de la comunicació, alteracions del llenguatge, regulació emocional, criança (son i alimentació), prematurs, alteracions del vincle, de les emocions i desenvolupament. De la mateixa manera, ens trobem amb pares que fan demanda de pautes i solucions immediates, i altres que venen molt "psicoeducats" gràcies a internet.

Han aparegut models de família diferenciats, i es debat que una possible influència ha estat la crisi econòmica, així com la immigració, els avanços tecnològics, etc. Es remarca que s'ha de donar un paper al subjecte i no una etiqueta, fer-ho idiosincràtic. Primer esbrinar el seu malestar i després pensar quin diagnòstic.

Marta Dot del CSMIJ d'Horta-Guinardó, explica que actualment s'observa una major demanda assistencial, una prematuritat en l'aparició de les patologies, i coincideix en que hi ha un augment de les problemàtiques de salut mental associades a la criança, falta de pautes educatives, l'aparició de nous models de famílies, manca de desenvolupament a l'atenció i creativitat del nen, etc. S'introdueix el debat amb les següents preguntes :

- Veiem el nen com a producte d'una societat de risc?
- Etiquetem per demanda o perquè es més operatiu fer etiqueta?
- Tenim necessitat de controlar-ho tot?
- D'on sorgeix la demanda de diagnòstic?
- Perquè està havent-hi un increment de certs diagnòstics tals com el de TDAH i TEA? Només s'han de tractar amb medicació?
- S'acompanya realment al nen?
- Ajuda l'etiqueta?

Constatem que hi ha molts problemes que ens son difícils de tractar. Coincideixen en que han hagut molts canvis en els tipus de problemes que s'atenen. Es creu que cada cop la gent està més acostumada a llegir per internet i a anar amb una idea més concreta del "què li passa". Internet ha aportat major accés al coneixement dels pacients, i es un punt positiu, però de vegades es converteix amb un problema, per exemple, quan es tendeix únicament a buscar la "confirmació" del diagnòstic que el propi pacient ha decidit que té.

Un altre dels problemes al que s'enfronten els professionals de la salut és que de vegades el vincle que es genera entre ells es tant fort que costa de tallar, sobretot quan es porta el cas durant molt de temps. Estem d'acord en que

és el terapeuta el que ha de fer aquest paper de decidir quan acabar la teràpia, tot i que costi. De la mateixa manera, es freqüent que es vinculi l'adult en lloc del nen/a, cosa que pot portar a empitjorar el quadre psicopatològic del nen/a, ja que pot ser aquest només es trobava en un procés evolutiu i adaptatiu i l'hem acabat assignant una etiqueta i un tractament a ell.

Introduïm una pregunta: se l'escolta i protegeix realment al nen/a?

El nen/a es portat perquè té símptomes que alerten a la família. En aquest punt, pot ser la intervenció amb la família seria suficient, i no cal centrar-se exclusivament amb el nen/a, ja que la seva millora passaria per donar unes pautes a la seva família, o informació que els faci entendre d'on ve el problema. Cal tenir en compte que hi ha famílies amb moltes mancances, per això la prevenció és crucial en la majoria de casos. Molts estan desinformatos respecte a què és la salut mental. A més, cal tenir en compte la pluralitat cultural dels nostres pacients, la qual comporta que tinguin maneres molt diverses de relacionar-se, així com de valors, expectatives, maneres d'educar, etc. Alguns cops, això deixa de ser una simple anècdota, per convertir-se en un veritable problema, ja que hi ha valors culturals que xoquen contra els drets dels infants (per exemple no obligar-los a anar a l'escola). En aquest punt, tots els participants estem d'acord en que comprendre la cultura i les dinàmiques de la família que estem tractant és fonamental per començar a entendre i és molt important que ells es sentin atesos, ja que molts cops es senten incompresos pels propis professionals.

Coincidim en que els símptomes informen d'un possible problema, que cal ordenar i classificar per tal de poder abordar el problema d'una forma concreta. En alguns casos caldrà treballar amb tota la família, d'altres majoritàriament amb el nen. També és cert que de vegades no hi ha cap trastorn però si una demanda concreta, i hem d'intentar respondre a aquesta demanda. Altres cops és més inespecífic i cal buscar l'origen del problema, amb la qual cosa la complexitat augmenta i hem d'ampliar la mirada.

És important tenir en compte que al problema psicològic se li poden sumar altres socials, tipus la disponibilitat dels pares o problemes econòmics. Molts

vegades els nens acaben no tenint un adult referent disponible, i es per això que el compromís del professional, allò més important que li pot proporcionar al nen es el seu compromís, el estar disponible per a ells.

Veure el diagnòstic com un procés, és un acord de tots els participants. És important parlar de procés i no d'etiqueta ja que la nostra intervenció de vegades suposa l'acompanyament d'una simptomatologia. El nen/a molts cops és un símptoma o una senyal d'unes dinàmiques concretes dintre d'una família que estan fallant. Estem d'acord en que el diagnòstic ha de ser ampli i obrir el focus per no fixar, sobretot quan estem tenint en compte que les situacions son cada cop més complexes.

Convenim la importància de sostenir un treball en xarxa que comprometi un abordatge singular de la infància. Que permeti obrir el ventall de mirades sobre aquests nens i nenes així com amb les seves famílies, i veure a cadascú amb tota la diversitat que les caracteritza com a persones. Aquesta mirada s'ha de centrar en el nen/a i el seu entorn, des de les diferents perspectives com poden ser la psicologia, el treball social, la medicina, etc, i, sobretot, totes juntes per tal d'arribar (fins on puguin els nostres coneixements) al benefici dels nostres pacients.

Ressenya realitzada per Marta Dot i Miguel Angel Sandonís

Infància desemparada

Coordinada per SSB-EAIA Horta Guinardó: Lourdes Aramburu, Montserrat Juanpere, Amparo Sardà i José R. Ubieta

Aquest taller recull un treball previ respecte de tres formes de desemparament: el desemparament parental que va estar treballat per Montserrat Juanpere, el desemparament judicial, que el va treballar Lourdes Aramburu i el desemparament digital del que es va ocupar José Ramon Ubieta.

La exposició de les tres modalitats de desemparament va copsar l'interès dels assistents ja que a través d'un cas es van plantejar preguntes que giraven al voltant d'una realitat àmpliament constatada: malgrat tots els recursos posats en benefici dels infants, a vegades els deixem massa sols.

Ja sigui perquè els pares, els primers responsables de la seva cura, es troben sols, exposats a condicions de vida precàries i amb vincles socials fràgils; o perquè capficats en processos molt complexos de separació fiquen als fills en el mig i els obliguen a prendre posicions que no els corresponen i sense la seguretat de que la llei pugui en tots els casos comprometre's a vetllar pel seu interès; o perquè els pares en general ens hem quedat seduïts per la forma com els nostres fills es desemboliquen amb aquests objectes nous: mòbils, tablettes, ordinadors, vídeo consoles que la majoria de les vegades han après a manejar els sols etc.

En qualsevols d'aquests casos constatem que si parlem de la infància del segle XXI, hem de considerar la infància desemparada com ú dels noms de la infància actual.

Ressenya realitzada per Montserrat Juanpere

Plenària 26 de maig de 2017

Pares, mares, mestres, educadors: interlocutors vàlids per a la infància?

Com és la infància del segle XXI? Quins nous reptes ens planteja la seva atenció?

A la Plenària d'Interxarxes del passat 31 de març encetàvem aquesta reflexió plantejant-nos com se'ns presentava la infància des de la perspectiva dels diferents àmbits d'atenció: educació escolar, salut mental, serveis socials i protecció, i desvetllàvem alguns canvis rellevants que remetien al nou lloc que ocupen els adults, pares i docents, en ocasions eclipsats i amb una manca de visibilitat que afavoreix el desconcert de les criatures o, en altres casos, amb un excés de cel que impedeix el seu desenvolupament autònom.

Un nou entorn relacional on els infants poden accedir a la informació, per camins cada cop més diversos, però on sorgeix una gran dificultat per triar i endreçar l'allau de notícies que flueixen sense jerarquia de rellevància conceptual o ètica. Noves formes de relacionar-se amb el món i entre ells, on famílies i escoles hauran d'afrontar de diferent manera el seu guiatge educatiu.

A l'àmbit escolar, els moviments de renovació pedagògica han anat donant respostes diverses als reptes plantejats al llarg del any i, en el moment actual, creix la tendència favorable a vincular aprenentatges amb competències i a situar l'alumne en el centre dels aprenentatges.

Unes formes de fer i d'organitzar la vida escolar que obliguen a tots els adults a re-situat el seu paper, cedint protagonisme a l'afany creador i investigador dels infants, sense renunciar però, a la indefugible responsabilitat de guiatge. Nous rols per a docents i per a les famílies sobre les que caldrà reflexionar.

Comptem amb la presència de **Rosa Sellarès**, doctora en psicologia i llicenciada en pedagogia terapèutica. Directora de la Fundació PRESME (Pro Educació i Salut Mental) i de **Jaume Carbonell**, professor de Sociologia de la Educació en la Facultat d' Educació de la Universitat de Vic (Barcelona), autor

del llibre *Pedagogías del siglo XXI*, entre altres i ex-director de la revista *Cuadernos de pedagogia*.

Ressenya

El treball d'aquesta plenària va estar introduït per Fina Borràs com una manera de respondre del nostre compromís per amb la infància. Abans de presentar els convidats, Fina va prendre algunes de les qüestions que van aparèixer la plenària del mes de març: estem els adults disponibles per a la infància?, són escoltats els nens i nenes o els adults només ens queixem de que no escolten?, i també algunes conclusions com el fet de pensar l'escola com un lloc segur, que conté i organitza.

Rosa Sellares va començar la seva intervenció mostrant la seva sorpresa pel títol que havíem pensat preguntant-se si no era evident. Va organitzar la seva comunicació en torn de tres preguntes: què ha canviat, què no pot canviar i que pot canviar.

Tenir cura de la infància forma part del propi procés de desenvolupament de la societat per la qual cosa mereix molt la pena invertir en la infància. Per exemple, podem preguntar-nos com afavorir el vincle i la confiança en l'altre quan no es pugui garantir des de les figures parentals.

En una societat sobreexposada a la informació, que empeny més a l'acció que a la reflexió, els pares, va dir Rosa Sellarés, hem perdut influència i les institucions han perdut poder de contenció. Com a conseqüència trobem molta població infantil i juvenil en risc d'exclusió social i constatem com la pèrdua de vincle social es transforma en violència.

Pel que respecta al fills, veiem com resten al servei del narcisisme dels pares que a la vegada són massa optimistes respecte de les seves capacitats.

El que Rosa Sellarés ens proposa és no perdre de vista que la tendència d'un nen és vincular-se amb l'adult i que la nostra acció professional hauria de tenir en compte aquest principi per assegurar-los que tenen un lloc en l'adult

i que es sobre aquest marc com un nen pot adquirir una seguretat necessària. Ens recomana continuar la nostra forma de treballar col·laborant entre els diferents serveis que treballen amb la infància.

Jaume Carbonell va agrair la invitació per la oportunitat que suposa gaudir d' un espai que tracta d'un intercanvi d'experiències. Situant la seva intervenció en un context històric va fer un recorregut pel que ha estat una sòlida tradició catalana respecte la innovació educativa. Va recordar l'aliança entre escola i salut que va impulsar la República en escoles que portaven noms de la naturalesa: escola del mar, escola del bosc, etc. i la ruptura que el franquisme va ocasionar, empresonant mestres i produint un analfabetisme sever en la infància.

Va mencionar el seu article "Les tres primaveres pedagògiques" que recomanem des d'aquí i que va ser publicat al *Diari de l'educació* el 5 de setembre de 2016 on l'autor recull els tres moments més importants de la renovació pedagògica a Catalunya fins arribar a la Escola nova 21, mostrant com en aquest moment hi ha una "efervescència" pedagògica i que aquest impuls es produeix en un món on moltes coses han canviat. La renovació tecnològica ha introduït un canvi d'època on tot va molt ràpid i les coses passen molt més aviat amb el risc de que simplifiquem, "no anem bé, simplificant", diu Carbonell.

L'escola no pot anar tan de pressa com va la societat i es recolza en autors com Carl Honoré qui s'ha fet ressò d'aquesta dimensió i recull les seves reflexions i propostes en el llibre *Elogio de la lentitud* en el qual planteja una lògica de la educació lenta que interfereixi la invasió de la informació que s'ha convertit en el bé més apreciat i que afecta la relació amb el saber.

Interessat en el fenomen de la immigració senyala que malgrat el gran treball que s'ha fet, continuen existint escoles gueto i un percentatge massa gran de joves que està en contra de la immigració, per això, una educació antiracista és un dels reptes actuals. Una escola que contempli la gran diversitat que existeix, un aula que suposi un espai de investigació on les preguntes i les respostes tinguin lloc.

La seva comunicació va concloure amb una sèrie de recomanacions com que augmenti la oferta pública en pre-escolar. Que s'empoderi a la gent gran i no sol a la gent que tingui estudis universitaris. Que augmentin les escoles de segona oportunitat

Els assistents a la Plenària van fer moltes preguntes a Jaume Carbonell, sobre si cal posar al nen al centre del procés educatiu. Es va posar de manifest les diferències entre l'alumne i el nen. L'escola clàssica, va dir Carbonell, matava l'infant en benefici del alumne perquè no tenia en compte la seva experiència de vida, i el que proposa és "identifica en el alumne allò que li posa dificultats en la seva relació amb el saber".

Ressenya realitzada per Lidia Ramírez

Tallers simultanis

Els tallers van estar pensat i orientats per respondre a la pregunta si som interlocutors vàlids per a la infància del segle XXI

Les Cases d'Infants: projecte presentat per Míriam Rodríguez directora en funcions de Casa d'Infants Alexandre Galí i coordinat per Lidia Ramírez, adjunta Interxarxes.

El projecte "Cases d'Infants" va començar al any 2010 com alternativa als CRAEs. S'emmarca dins del Programa de suport a les famílies amb infants i adolescents de 3 a 18 anys en situació de risc social o

en risc de desemparament que duu a terme la Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència.

Míriam Rodríguez va explicar-nos que l'objectiu principal d'aquesta experiència és ajudar en la parentalitat i la criança. Va fer un recorregut per les diferents etapes per les que passa una família per ingressar a una Casa d'infants. Una reunió pre-ingrés en la que la família explica la seva situació i pacten la construcció de la intervenció, es a dir com serà la participació concreta dels pares i els fills a la casa tenint en compte que cuinen junts, que dinen o sopen, que fan rentadores etc., totes les feines que es fan a una casa. S'estableix un dia d'ingrés i com serà aquest. El temps màxim d'estància a la casa d'infants és de 13 mesos prolongable a 18 mesos i hi ha 8 places per casa. Al final de la intervenció hi ha una posta en comú del que ha estat l'experiència, es realitza un informe que conté les orientacions als pares i s'acorden algunes visites al domicili.

A partir del cas real d'una família, un pare vidu amb un fill de 10 anys, vam poder conèixer algunes característiques que les famílies mostren. Per exemple un alt grau de culpabilitat respecte què han fet malament i com a vegades aquesta culpabilitat dificulta el treball. També el cas mostra com un pare pot adonar-se que la seva responsabilitat no és solament treballar i assegurar el benestar del fill, sinó que el vincle i la relació pare-fill no queda resolta quan la situació econòmica està assegurada.

La conversa posterior a la que van participar tots els professionals va aclarir alguns malentesos que les famílies expressen als professionals ja que a vegades els pares no diferencien entre retirada dels fills i ingrés en Casa d'infants i també els expressen la por a perdre l'autoritat sobre el fills.

La presentació d'aquest projecte va permetre reflexionar sobre la tasca dels professionals de l'àmbit social, en quant a l'apoderament familiar i a la mirada exhaustiva de les capacitats parentals. D'aquesta manera el projecte Casa d'Infants respon a la pregunta que ens fem facilitant les condicions físiques, educatives i socials per ajudar als pares a fer-se càrrec de les seves funcions parentals. Tot això respectant en tot moment les condicions de

singularitat que presenta cada família i constatant a la vegada que els pares poden ser interlocutors vàlids per els nens i les nenes.

Ressenya realitzada per Lidia Ramírez

El Casal Infantil Guinardó presentat pel equip d'educadors: Lorena Faciabén, Sandra García, i Miguel Angel González i coordinat per Montse Izquierdo, educadora social de SSB Guinardó

Els educadors del Casal Infantil ens van fer una petita explicació del seu projecte educatiu, la seva filosofia de centre i vam posar l'exemple del cas d'un nen de 8 anys que va estar amb ells fins que aquest va complir els 16 anys.

En un primer moment ens van explicar que la seva línia educativa gira entorn del vincle dels nens i de les famílies al casal amb una metodologia on el protagonisme clar és el joc i les activitats lúdiques, sent una eina educativa i socialitzadora. Destacant el contacte, l'afecte i la proximitat com a conceptes bàsics ja que per ells és molt important aquest espai de comunicació diari tant a la sortida/entrada on es garanteix el contacte proper amb les famílies intentant que entre elles també es coneguin i s'estableixin vincles.

Pels educadors l'educació emocional i en valors funciona com a eix transversal i com una eina diària mitjançant la qual, educar. El respecte, la diversitat i l'empoderament contribueixen per aconseguir el seu objectiu d'oferir als nens el rol de líder i ajudar-los a que confiïn en si mateixos.

Tots aquests conceptes no són independents uns dels altres, sinó que tots anirien entrellaçats. El cas real d'un nen ens va permetre constatar els efectes que va tenir el seu pas pel Casal i no sol per ell, sinó també per la seva família i pels educadors que l'havien acompanyat.

El debat posterior a la presentació va fer sorgir diferents idees dels participants, entre elles que el casal Infantil és un bon recurs de detecció perquè les famílies creen un vincle diferent a la resta de professionals més

formals (educació i/o serveis socials) ja que els educadors treballen molt des de la quotidianitat i la proximitat. També és un espai de protecció i observació i un espai on ensenyen altres maneres de relacionar-se.

Per tant, vam arribar a la conclusió que aquest recurs és molt positiu i important per posar en primer pla un aspecte de la vida dels nens tant important com és el joc. Diuen els experts que s'està perdent aquesta dimensió del joc, valuós en si mateix, i que cal invertir en aquest espai d'educació a través del temps lliure per un correcte creixement dels infants.

Ressenya realitzada per Montserrat Izquierdo

Comunitats d'aprenentatge presentat per **Neus Anglada**, directora de l'Escola Coves d'En Cimany i coordinat per **Cari Ruiz**, psicopedagoga del EAP Horta Guinardó

Aquest projecte forma part del Projecte Includ-ed seleccionat per la Comunitat Europea i avalat per Universitats de prestigi de tot el món i que té com a finalitat la superació de desigualtats, a partir d'estratègies per a la inclusió i la cohesió social amb actuacions educatives d'èxit, com les tertúlies literàries dialògiques i els grups interactius, promovent les interaccions i la participació al centre educatiu de tota la comunitat educativa.

Neus Anglada ens va explicar com han arribat a fer fins l'actualitat. S'inicia en el curs 2013-2014 quan els arriba informació sobre el Projecte i decideixen investigar sobre el tema. Després de fer diferents passos arriba a implantar-se en el curs 2014-2015 el procés del Somni, en el qual tota la comunitat educativa expressava els seus somnis i classificats en diferents categories: organitzatius, pedagògics, infraestructures, recursos materials, recursos humans, convivència, ambient, lleure i altres. Arrel d'això es van consolidar quatre comissions mixtes convivència, pedagògica, infraestructures i recursos.

En el curs 2015-2016 quan comencen a funcionar es determina que perquè siguin més operatives i donat que el nombre de gent va fluctuant, es deixa concentrar-les en dues: una es la de convivència i pedagògica on les famílies delegades del diferents nivells preparen uns berenars on expliquen als assistents en què consisteixen les seves funcions i l'altre és la de recursos i infraestructures que està centrada en posar jardins verticals al pati de cicle inicial i posar color en el pati d'Educació Infantil. En el mateix curs es van iniciar les tertúlies literàries dialògiques a les classes on voluntàriament van voler les tutores de P3 a 1r. Consisteix en realitzar la lectura de llibres clàssics i assegurar-se de la comprensió lectora d'una part del llibre. Tot l'alumnat s'emportava el llibre i una llibreta a casa on havia de copiar una frase o paràgraf que l'hagués colpit i després havia d'explicar el per què. La participació és voluntària i dins d'una assemblea a classe.

En el curs 2016-2017 es fan grups interactius a infantil i a primària. Els primers és més fàcil dur-los a terme per la participació de les famílies, ja que entre ells fan una xarxa per poder ajudar-se. Les activitats que es realitzen en aquest grup, són jocs de taula (matemàtics, de psicomotricitat fina, de lectoescriptura). En els grups interactius de primària són de matemàtiques (problemes de càlcul, mesura i geometria) de 1r a 4t i de llengua catalana (comprensió lectora, expressió escrita, lèxic i ortografia) a 5è i 6è. El funcionament d'aquests grups consisteix en posar 4 taules i en cada una d'elles es fa una proposta d'activitat diferent orientada per una voluntària de manera que els alumnes passen per totes les activitats. D'aquesta forma el fet de que els seus pares i mares entrin a ajudar a les aules els fa sentir que valoren el fet educatiu de manera que augmenten la motivació dels alumnes per aprendre. Tanmateix el paper de la voluntària es el de fomentar la solidaritat, la interacció i la comunicació entre tots els membres del grup.

Finalment, Neus va explicar als membres del taller quina perspectiva de futur els envoltava. U dels primeres reptes va ser que les famílies sentissin l'Escola com un espai propi on poder desenvolupar tasques per iniciatives d'ells. Per això es va adequar un espai de trobada (sala de voluntàries) on es reuneixen i mica en mica vam creant vincles i gestant idees que es poden portar a terme. Un altre repte emergent va ser crear una petita xarxa dins l'escola

d'ajuda mútua (intercanvi de roba i de serveis "banc de temps"). Però les aspiracions d'aquesta comunitat educativa van més enllà i es que volen arribar a teixir una xarxa de barri.

Finalment, els assistents del taller es van impregnar de l' il·lusió de continuar treballant, de fer un bon treball d'equip, de millorar, d'enriquir-se tota la comunitat educativa de l'Escola Coves d'en Cimany liderats per les professionals d'aquest centre que amb la dedicació que li ofereixen, en detriment de treure hores del seu espai personal, encara sobrevalora el seu mèrit.

Ressenya realitzada per Caridad Ruiz Martínez

MATERIALS

Canvis socials i educació. Què canvia i què no pot canviar

Rosa Sellarès Viola

Text corresponent al 'Fòrum Interxarxes: La infància al s.XXI: Pares, mares, mestres i educadors. Interlocutors vàlids per a la infància?', del 26 de maig de 2017

Els adults davant dels canvis socials

Vivim moments de canvi en els que els valors i les institucions estan en crisi, el capitalisme globalitzat i les condicions sociopolítiques generen inseguretats. I en els que l'excés d'informació i la contínua excitació psíquica per la saturació de signes no afavoreixen el desenvolupament de la capacitat de pensar. Per importants que siguin els canvis, els adults no poden renunciar a la seva responsabilitat ni a entomar la inevitable immaduresa dels infants i adolescents (Winnicott, 2003) dels que per força hauran de seguir essent interlocutors vàlids.

La necessitat de vetllar pel desenvolupament saludable de la infància no es justifica tan sols des d'una ètica de la cura que reivindica la justícia, la igualtat i l'atenció a poblacions i individus vulnerables. Tal com planteja Amartya K.Sen, (1999), que concep el desenvolupament econòmic i social com un procés d'expansió de les llibertats reals que gaudeixen les persones, l'èxit d'una economia i d'una societat no pot separar-se de les vides que poden portar els membres de la societat. La participació política, l'oportunitat de rebre educació bàsica o serveis de salut són llibertats substantives; llibertats constitutives del desenvolupament i és per aquest motiu que no es pot parlar d'aquest si les primeres no hi són presents.

Els infants d'avui són els futurs ciutadans d'un món en el que hi caldran persones segures, lliures, crítiques, flexibles i preparades que puguin adaptar-se a la velocitat dels canvis, que siguin creatives i prou lliures i crítiques per defensar el dret a viure amb dignitat. Els adults són els

responsables de fer-ho possible cuidant-los, educant-los i prenent decisions que tinguin en compte necessitats bàsiques dels infants que no canvien.

Allò que no canvia: Els fonaments del desenvolupament infantil i la necessitat de vincular-se de les persones

En el desenvolupament emocional, cognitiu i social dels infants hi ha tres factors fonamentals i indissociables que interactuen en termes d'una contínua dialèctica: la maduració neurològica, les relacions amb les persones significatives i la qualitat del medi.

Els professionals dels diferents espais d'atenció a la infància comproven constantment els efectes i les relacions sinèrgies entre els factors esmentats. Són testimonis directes de fins quin punt les inequitats en els àmbits de la salut, poden hipotecar la qualitat de la criança i del desenvolupament infantil. Sabem per exemple que:

La pobresa no només és a la base de la manca d'oportunitats i d'un pobre desenvolupament cognitiu i socio emocional, sinó que també pot afectar el sistema nerviós i la salut mental dels infants.[2]

Les relacions interpersonals afecten directament el desenvolupament cerebral (Siegel & Hartzell, 2005)(Siegel, 2011)(Gerhardt, 2004). Del procés d'internalització d'aquestes primeres interaccions en sorgiran representacions mentals i modalitats de reacció que organitzen la percepció del món i influiran en la manera d'afrontar la realitat i en el tracte amb els altres al llarg de tota la vida (Bowlby, 1988).

Naixem preparats per establir vincles amb altres persones. "El nen mira la mare i és veu ell mateix" deia Winnicott. La propensió natural a cercar la proximitat amb una figura materna condueix a una relació de vincle. Tenir vincles amb les persones vol dir tenir-les presents, mantenir-hi relacions i sentir afecte per elles.

Un vincle és més que una relació. Diem que tenim una xarxa de relacions, però no una xarxa de vincles. O tinc bona relació, no bon vincle. És més fàcil que es trenqui una relació, que no pas un vincle afectiu.

Que ens vinculem de manera sana té a veure amb la pròpia història relacional, amb les vivències i experiències amb el tracte amb els altres, i molt especialment amb els pares i/o figures significatives.

Les respostes adultes als comportaments amb els quals els nadons cerquen la proximitat i el contacte tot cridant l'atenció permetrà que l'infant pugui anar regulant les necessitats fisiològiques, els afectes i més tard, l'autoestima (Shore, 1994) i afavorirà més o menys el desenvolupament d'un sentiment de seguretat i confiança.

La qualitat d'aquestes primeres relacions en termes seguretat/inseguretat donarà lloc a tendències a reaccionar que influiran en la manera d'afrontar la realitat i el tracte amb la gent al llarg de tota la vida. La persona que s'hagi pogut vincular de forma segura es representarà les seves figures significatives com a persones disponibles, atentes i disposades a ajudar-la si pateix dificultats o perills, i es farà una representació complementària d'ella mateixa com d'algú capaç de ser estimat i valuós (Bowlby, 1983).

Disposarà d'un sentiment de seguretat bàsica que li permetrà sentir-se autònoma, curiosa i estimulada per a explorar la realitat i la manera de comportar-se de la resta de persones i tolerar la frustració (Bowlby, J; 1988). Podrà gestionar les emocions i desenvolupar competències cognitives i relacionals bàsiques per a poder afrontar l'aprenentatge i els intercanvis socials, a l'escola per exemple.

Però no totes les persones arriben a desenvolupar una vinculació segura. Hi ha nens i nenes que presenten una vinculació insegura. Aquesta manera de vincular-se no ha de ser considerada patològica sinó com un indicatiu d'una certa dificultat per gestionar les emocions, probablement perquè aquesta també està present en la personalitat dels pares.

Són criatures que mostren ansietat quan s'han de separar de les persones conegudes o afrontar noves situacions de resultat incert, la manca de

contacte amb les pròpies emocions i d'empatia envers les altres persones, la pobresa del joc, la por d'explorar allò desconegut, la baixa autoestima, les dificultats per comunicar-se i expressar-se... Sovint aquesta inseguretats està a la base de la manca de requisits previs per a l'aprenentatge.

No haver pogut vincular-se de manera segura a la primera infància pot ser un factor de risc i comportar vulnerabilitat. Cal no oblidar però que hi ha moltes altres fonts de vulnerabilitat: malalties, pobresa o violència que també hi influeixen. Sempre, però especialment a la infància, noves experiències socials poden ajudar a reparar o superar dificultats. Noves oportunitats de vincular-se amb altres persones en el marc de relacions socials intenses "més enllà del vincle" amb avis, germans, amics o mestres, per exemple, poden permetre posar a prova les maneres de reaccionar, de veure's i d'aprendre. L'escola i els espais de socialització poden ajudar a aquests nens i nenes vulnerables o acabar-los de "trinjar".

Allò que canvia. Els efectes dels canvis socio-econòmics a la família i a l'escola

La família i l'escola segueixen sent els principals contextos de desenvolupament. Fan la seva feina en una societat narcisista que no vol saber de límits i que no conté. Tot va molt ràpid. Hi ha poc temps per a la reflexió i la contenció, difícil i un optimisme excessiu en relació a la capacitat d'adaptació dels infants. Es pensa que ho aguanten tot i sovint no se'ls acompanya prou. Com a sistemes, la família i l'escola estan més exposats i oberts a l'exterior i que en altres èpoques.

Actualment existeix una gran varietat de famílies, de lligams intergeneracionals i de formes d'exercici de la parentalitat. En l'organització de la família es valora sobre tot l'autonomia i la forma que acaba prenent depèn dels individus. La filiació forma la columna vertebral de la família. Tot gira entorn de l'infant, que ha de respondre a l'ideal i a les expectatives dels adults.

Sovint apareixen malestars simptomàtics: l'infant rei que no coneix la frustració i espera que el món es doblegui als seus desitjos, famílies helicòpters que no poden perdre de petja els seus fills i que semblen ignorar el control complet sobre l'altre destrueix la seva identitat i la seva voluntat i no deixa lloc pel reconeixement ni pel desig.

També trobem famílies molt desorientades que dubten de la seva competència o d'altres que, en major o menor grau, semblen ignorar que hi ha funcions de la família que no poden canviar: cuidar, contenir, educar, proporcionar models d'identificació..

Igualment que les famílies, les escoles respiren i senten els efectes dels aires del temps. Molts mestres es queixen dels entrebancs burocràtics que entorpeixen la relació entre el mestre i l'infant, de la manca de recursos per poder atendre millor la gran diversitat cultural i individual, de la manca de col·laboració de les famílies....Si bé han perdut influència i autoritat cal dir però que per a molts pares i mares l'escola segueix essent un referent i escolten l'opinió dels mestres.

Es cert que moltes coses han canviat i que el neguit i la continua excitació que afecta els individus a les nostres societats marca les interaccions i les maneres de fer a les famílies i a l'escola. Tot i així, la majoria dels adults, mestres i pares no renuncien a fer d'adults i no és evident que els temps passats fossin millors. Cal preguntar-se com protegir els infants davant de tanta excitació i promoure la resiliència i la capacitat de pensar

Algunes propostes

- Cuidar, educar i prevenir val la pena. Cap criatura no hauria de tenir el futur predeterminat per les decisions o errors dels seus pares. Tots els nens han de tenir l'oportunitat de tenir èxit, independentment del seu origen.
- La promoció de l'educació i del desenvolupament saludable a la infància exigeix mesures socio-polítiques decidides, àmplies i ambicioses que persegueixin l'equitat i la igualtat d'oportunitats.

- Algunes propostes recomanables, que s'haurien d'emmarcar en aquests objectius amplis i complementar amb moltes altres serien:

Intervenció precoç

- Intervenir aviat amb famílies amb problemes no només pot evitar que els nens i els seus pares caiguin en un cicle de privació i marginalitat si no també prevenir-ho en el llarg termini.
- La combinació de la promoció del desenvolupament emocional cognitiu i lingüístic en els primers anys i el suport a les famílies en la criança amb programes que incloguin pares, criatures i escoles són àrees d'intervenció que poden tenir un impacte social màxim.

Contenció

- Donar espai a la contenció tant a la família com a l'escola, parlar, escoltar i pensar pot ser una manera de protegir-nos de l'excitació present a la societat mediàtica. La contenció es produeix quan una persona rep i entén la comunicació emocional d'una altra persona sense sentir-se desbordada, la processa i retorna comprensió i reconeixement a l'altra persona. Aquest procés pot restablir la capacitat de pensar de l'altra persona.

Treball interdisciplinari

- Enfocament multidisciplinari i col·laboració en les intervencions entre els serveis d'atenció a la infància en base a un discurs comú en el que s'explicitin els supòsits de les intervencions professionals i s'hi prioritzi el "bon tracte" en les relacions amb les persones ateses.

A l'escola

- Reconèixer la importància i la legitimitat de l'experiència emocional a l'escola (Salzberger-Wittenberg, Henry y Osborne, 1989)
- Garantir el sentiment de seguretat i pertinença a l'escola de tots els nens i nenes.
- Promoure l'expressió i la creativitat

- Donar resposta a l'atenció a les necessitats de tots els infants tenint en compte les dels infants amb dificultats greus i les dels cada dia més nombrosos nens i nenes vulnerables que no poden ser atesos a nivell clínic i que s'han de cuidar en entorns escolars on es puguin sentir còmodes i segurs per aprendre i explorar.
- Promoure la formació i l'autonomia dels professors.
- Fomentar i ensenyar valors en les primeres edats.

Finalment, es tractaria de treballar perquè el nen "pugui arribar a descobrir-se com a portador d'aquesta dimensió fonamental de l'ésser humà que és el pensament i del qual un n'és la pròpia font. Perquè pugui convertir-se en ciutadà i sentir-se pertanyent al club dels que busquen fer la terra més habitable i la vida més vivible". (Lévinas, 2001).

Bibliografia

Bowlby, J (1988/1989) Una base segura. Aplicaciones clínicas de una teoría del apego. Buenos Aires: Paidós

Bowlby, J (1980/1983) La pérdida afectiva. Buenos Aires: Paidós

Gerhardt, S. (2004). *Why love matters*. Bruner-Routledge

Lévinas, E. Robbins, J. (2001) *Is it Righteous to Be?: Interviews with Emmanuel Lévinas*. Stanford University Press,

Salzberger-Wittenberg, I.; Henry, G; Osborne, E (1989). *L'experiència emocional d'ensenyar i aprendre*. Barcelona: Estudis, Rosa Sensat, Edicions 62.

Shore, A.(1994) Affect Regulation and the Origin of the Self. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates

Sen, A. (1999) *Development as Freedom*. Oxford University Press

Siegel, D.J. & Hartzell, M. (2005). *Parenting from the inside out*. New York: Penguin Group.

Siegel, D.J. (2011). *The whole brain child*. Delacorte Press: New York

Síndic de Greuges de Catalunya (2012). *Informe sobre la pobresa infantil a Catalunya*. Informe extraordinari Setembre. Catalunya: Síndic de Greuges.

Winnicott, D. W. (1971/2003) *Realidad y juego*. Editorial Gedisa: Barcelona

EL TREBALL AMB MARES I PARES

Xerrada-Col·loqui sobre La problemàtica del bullying. Organitzat pel Casal Infantil Teixonera i el Centre Cívic Teixonera, a càrrec de Lidia Ramírez, adjunta a la coordinació del programa Interxarxes

Una de les preocupacions que tenen els pares i les mares respecte d'aquesta problemàtica del *bullying* i que ho van manifestar clarament en aquesta trobada, és còm poden adonar-se si els seus fills o les seves filles estan patint *bullying* o estan exercint-lo ja que saben que una de les seves característiques és que no es veu fins que les coses han anat massa lluny.

Aquest pares i mares estaven ben informats de quin és el punt més delicat d'aquest fenomen, del que darrerament han sentit parlar amb més força que en altres temps. Havien participat també en reunions a l'escola i alguns dels pares assistents ho havien viscut a les seves famílies.

El que ha permet posar de manifest l'emergència d'aquest fenomen és que malgrat és veritat que ha existit sempre, mai fins ara se l'hi havia prestat l'atenció que convé. És important precisar en primer lloc que a l'escola no tot es *bullying* per després analitzar perquè es produeixen aquests actes de crueltat entre iguals que en el moment actual tenen un ingredient totalment nou que no existia abans. Es tracta de les xarxes socials que donen a un fenomen que si abans es produïa dins de l'escola i per tant era més fàcil d'acotar, ara s'expandeix de tal forma que fa molt més difícil educar-lo. Perquè una de les reflexions a les que arribem en aquesta xarrada és que el *bullying* és un fenomen que crida a ser educat.

El que els pares poden observar escoltant-se uns als altres és que hi ha petits indicis que indiquen algun malestar en els fills. En un cas, un mal de panxa cada matí i alguns comentaris als que els pares no havien prestat suficient atenció com que semblava que *fulanito* ja no volia ser amic seu, o de cop queixes de que volia canviar d'escola. Va ser interessant descobrir com en un

cas, les queixes perquè els altres es ficaven amb algú, encobrien la forma com ell es ficava amb altres i els estava causant patiment.

Una recomanació molt important a fer a les mares i mares va ser la importància d'ajudar als fills a respondre de les situacions de tensió amb l'altre, ja que així com no hi ha un perfil de víctima ni de assetjador, el que és comú a les víctimes es la manca de resposta i aquesta manca de resposta sol estar molt relacionada amb la por, pe això és molt important ajudar-les a trobar una resposta adient que inclogui una dimensió personal i també el recolzament del adult, els pares i els mestres.

Vam concloure que en primer lloc és important no perdre de vista que l'escola es un lloc per aprendre. Que l'escola es també un lloc de vida i que com tal els nens i les nenes assagen les relacions i les tensions entre ells. Que no tots els incidents que es viuen a l'escola són actes de crueltat, que és important diferenciar entre una agressió puntual, malgrat no sigui recomanable, a una situació continuada de maltractament.

ALTRES ACTIVITATS D'INTERXARXES

Participació a la Presentació de la Xarxa d'Infància del Gòtic

27 de gener de 2017

Fina Borràs va participar de la taula rodona organitzada amb motiu de la presentació de la Xarxa d'infància del Gòtic, explicant breument el que va ser el nostre propi naixement i el recorregut fet durant aquests 17 anys.

Fina Borràs va destacar que una de les coses més interessants d'aquesta experiència és la possibilitat de treballar junts els professionals que participen d'un cas. Aquesta possibilitat ha permès no sol millorar l'atenció dels infants i les seves famílies, sinó també construir un saber comú i col·lectiu que hem compartit amb la resta de professionals del districte a través de reunions plenàries, fòrums i seminaris temàtics.

A demanda dels organitzadors, vam plantejar també quines havien estat les nostres dificultats més importants i vam comentar que Interxarxes no és un programa de grans nombres, que la seva raó de ser té a veure amb donar-nos el temps necessari per tal que els sabers obtinguts es consolidin i aquesta consolidació té a veure també amb el propi creixement. Hem comprovat que sobretot és molt important que els professionals vegin la necessitat i els beneficis de participar d'un cas, de compartir un saber i de fer-lo prosperar.

El debat que va sorgir a continuació va ser molt interessant ja que entre el públic havia professionals que havien conegut el naixement d'Interxarxes i del XAFIR (Xarxa d'Atenció a les famílies i la Infància del Raval) i la seva evolució i que entre tots podríem fer de padrins d'aquesta nova xarxa

Ressenya realitzada per Fina Borràs i Lidia Ramírez

El Trabajo en red desde los Servicios Sociales. Tejiendo con calidad redes de calidez

Ajuntament de Mejorada del Campo, Concejalía de Servicios Sociales e infància

25 de abril de 2017

Fina Borràs va ser convidada a viatjar a Madrid per participar a la taula “Hilando redes para la transformación social”.

Va formar part d'una taula rodona amb professionals d'altres llocs, pels quals el treball en xarxa es planteja com una eina que permeti produir una transformació del teixit social amb el qual es millori la inclusió dels subjectes amb les seves particularitats, a la vegada que augmenti el capital social i l'energia social dels professionals. Aquesta variable té repercussions molt interessants de cara a augmentar la confiança entre ells i a construir un saber col·lectiu que repercuteix fonamentalment a l'atenció de les famílies i dels infants.

Al debat posterior Fina Borràs va tenir que respondre moltes preguntes sobre com s'havia aconseguit que professionals tant diferents com poden ser els que s'ocupen de la salut mental, els equips d'ensenyament, de serveis socials, de temps lliure, hagin aconseguit trobar un eix comú. Fina va posar l'accent en la construcció del cas, que és l'eina que permet aquest treball col·lectiu, que possibilita una orientació comú sense restar gens del que es la particularitat de l'atenció en cada ú dels serveis.

PROPERES CITES 2017/18

- **XII Fòrum Interxarxes - Diputació Barcelona**

Pares, mares, mestres i altres professionals: Interlocutors vàlids per a la infància del segle XXI

20 d'octubre de 2017 de les 9.15 - 14.15h Espai Francesca Bonnemaison
c/ Sant Pere Més Baix, 7

APUNTA'T FENT CLICK [AQUÍ](#)

- **Plenàries Interxarxes: Sortir de la infància**

29 de gener de 2017
29 d'abril de 2017

- **XIII Fòrum Interxarxes-Diputació de Barcelona**

19 d'octubre de 2018

Redacció Infox@rxes 31:

Josefina Borràs, Montse Gavaldà, Núria González Pratdesaba, Montse Izquierdo, Cari Ruiz, Nati Ruiz, Marta Dot, Miguel Angel Sandonís. Lidia Ramírez

Fotos:

Lidia Ramírez, Gabriel Ubieta, Nuria Gonzalez Pratdesaba